

FARKLI BİR AÇIDAN TOPRAK

SOIL AS A SOURCE OF LIVING
(FROM DIFFERENT PERSPECTIVE)

Yrd. Doç Dr. Cüneyt GÖKÇE

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

cuneytgokce@hotmail.com

ÖZ

Tüm canlıların besin kaynağı olan yerin üst tabakasına toprak denir. Toprak tüm canlılar için gerekli mineralleri ve suyu bünyesinde tutar. Önemli tabii kaynaklardan olan toprak, uygarlıkların yücelişi ile sıkı bağlantılıdır. İnsanlar yeryüzüne geldikleri andan itibaren doğrudan ya da dolaylı olarak toprağa bağlı kalmışlardır. Dolayısıyla, toprağımızın kıymetini iyi bilmeli ve onu her türlü tehlikelerden korumak için gerekli tedbirleri almalıyız.

Anahtar Kelimeler: Toprak, Canlılar

ABSTRACT

The location of all living creatures is a source of nutrients to the soil is called the upper layer. Soil and minerals necessary for all living within the amount of water. Soil is an important natural resources, is linked closely with civilization. People come to soil, either directly or indirectly, from the moment they remained soil bound. Therefore, it is of great importance to know the value of our land and to protect him from any danger we must take the necessary measures.

Key Words: Soil, Living Creatures.

GİRİŞ

Tüm canlıların besin kaynağı olan yerin üst tabakasına toprak denir. Toprak tüm canlılar için gerekli mineralleri ve suyu bünyesinde tutar.

Günlük hayatımızda ihtiyaç duyduğumuz odun, kâğıt, pamuk, kum, çakıl taşı ve daha birçok mineral toprağın bünyesinde bulunmaktadır.

Önemli tabii kaynaklardan olan toprak, uygarlıkların yücelişi ile sıkı bağlantılıdır. İnsanlar yeryüzüne geldikleri andan itibaren doğrudan ya da dolaylı olarak toprağa bağlı kalmışlardır.

Beslenme, giyinme ve barınma ile ilgili tüm ihtiyaçlarını ya doğrudan doğruya toprak üzerinde yetişen bitkisel ürünlerden veya bu bitkilerle beslenen hayvanlardan ve bunların ürünlerinden ya da toprak altındaki enerji ve yapı maddelerinden sağlamaktadırlar. (Faruk İnce, Toprak Bilgisi, s.2.)

Bu açıdan bakıldığında gerçekten toprak, Allah'ın kullarına en güzel nimetleri başlamak için vesile kıldığı ve insanları bu sayede yeryüzünde barındırdığı mucize bir örtüdür.

A- TEMİZ TOPRAK:

1- Kuran'da Temiz Toprak:

Toprağın doğal temizliği Kur'an-ı Kerim'de vurgulanmakta ve şöyle buyurulmaktadır:

“Su bulamamışsanız o zaman temiz bir toprakla teyemmüm edin” (Nisa 43)

Toprağa “tayyib” denilmesi, temiz şeylerin güzel ve hoş olduğuna işarettir. (Seyyid Kutup, Fizılali'l-Kur'an, (Hikmet Yayınları) II, 520.)

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de “Topraktan yeşil otun çıkarıldığına”, (Ala 4) işaret edilerek toprağın insan ve diğer canlıların hayatı için ne kadar önemli olduğuna da gönderme yapılmaktadır. Gerçekten toprağın yetiştirdiği besinlerin, insan için yararları izahtan varestedir. Bilinen bariz bir gerçek şu ki, toprağa sadık kalınarak yetiştirilen ürünler insan sağlığına olumlu katkıda bulunduğu gibi, toprağın yapısı ile oynanarak yapay bir biçimde piyasaya arz edilen pek çok mahsul, insanın sıhhatini tehdit eder hale gelmiştir. (Elmalı'lı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, VIII, 5737.)

2- Toprağın Değeri:

Yüce Allah'ın tüm insanlara büyük bir rahmeti olan toprağın, oluşum sürecinde 1 cm.lik toprak için yaklaşık olarak 150-350 yıl geçmesinin gerekli olduğu ilgili uzmanlarca ifade edilmektedir. Toprakta verim almak ve üretim yapabilmek için ise en az 60 cm toprağa ihtiyaç olduğu belirtilir. Tüm bunların yanı sıra tarım toprağı en uygun şartlar altında 20.000 yılda oluştuğı düşünülecek olursa toprağın ne kadar değerli bir hazine olduğu anlaşılır. (Mercek Dergisi, sayı 34, s.20.)

3- Toprağın İç İşleyişi

Toprakta periyodik olarak kuruma ve nemlenme olayları gerçekleşir. Bunun yanı sıra toprakta bulunan parçacıkların toprak içinde devamlılığını sağlayan iki şart bulunmaktadır; nemlenme-hidrasyon ve kolloidler (kil mineralleri, demir ve magnezin kolloidal oksitleri, organik maddeler)

Toprakta yaşayan mikroorganizmaların ve solucanların çıkardığı yapışkan salgılar ise toprağın devamlılığını sağlayan diğer önemli faktörlerdir.

4- Toprağın Sıcaklığı

Toprağın sıcaklığı, içindeki ve üzerindeki yaşamın varlığı için çok büyük önem taşımaktadır. Toprağın içindeki mikroorganizmaların faaliyetleri, organik maddelerin parçalanması, kimyasal olayların devamı, toprağın uygun nem ve sıcaklıkta olmasıyla mümkün olmaktadır. Bir başka deyişle toprak donarsa içindeki tüm yaşamsal faaliyetler de sona erer.

Toprağın sıcaklığı ise güneşten gelen enerjinin tutulmasına ve yansımaya bağlıdır. Isının tutulması toprağın çeşidi ile yakından ilişkilidir. Örneğin koyu renkli topraklar enerjinin %80ini tutarken, açık renkliler %30unu tutmaktadır.

Toprağın ısınma ve soğuma kapasitesi renginden başka, içerdiği su miktarına ve yüzeyini örten organik maddeler ve bitki örtüsüne de bağlıdır. Bu nedenle toprağın nem oranının artması sıcaklığının artmasında çok büyük bir öneme sahiptir.

5-Toprakta Suyun Tutulması

Toprağın içinde bulunan suyun varlığı, bitkilerin yetişmesi, biyolojik faaliyetler ve bunların devamlılığı, ayrışma ve iyon alış-verişlerinin sağlanması için çok büyük bir önem taşımaktadır. Bir başka deyişle içinde su bulunmayan toprakta hayat yoktur

Topraktaki suyun kaybedilmeden tutulması son derece önemlidir. Toprağın içinde belli miktarda bulunan suyun oluşturduğu toprak çözeltisi besin elementlerini taşıyan yararlı bir çözeltidir

Yüce Allah Kuran-ı Kerimde şu şekilde bildirmiştir:

“Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden Odur. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni ve ona çıkanı bilir. Her nerede iseniz, O sizinle beraberdir, Allah, yaptıklarınızı görendir.” (Hadid Suresi, 4)

Yağmur, tohum, maden, ölü ve benzeri unsurların toprakta yer bulması ve nebat ve madenlerin fişkırması dikkate şayandır. (Hasan Basri Çantay, Kur'an-ı Kakim ve Meal-i Kerim, III, 1005.)

Toprakta suyun tutulması suyun toprak içindeki basıncına bağlıdır. Suya doymuş topraklardaki su, basınç altındadır. Böylece gözeneklerdeki su yüksek basınçtan alçak basınca doğru yerçekiminin de etkisiyle kolaylıkla akmaktadır. Bu yüzden bu topraklarda belli aralıklarla açılan çukurlar ile suyun basıncı düşürülür. Suya doymuş olmayan topraklarda ise suyun hareketi çok yavaştır ve genelde toprak parçacığını saran film tabakasıdır.

Suyun hareketi sınırlı alanlardadır. İyi havalanmış topraklarda bitkilerin suyu emebilmesi için bitki köklerinin tüm toprak yüzeyine yayılabilmesi gerekir. Allah tüm bu fizik kurallarının işleyişini suyun kullanımına birer vesile kılmış ve sudan yoksun kalındığında onu Kendisinden başka gücün geri getiremeyeceğini bir ayette şöyle bildirmiştir.

“De ki: Haber verin; eğer suyunuz yerin dibine göçüverecek olsa, bu durumda kim size bir akarsu kaynağı getirebilir?” (Mülk Suresi, 30.)

Tabii ki, Allah... Bu soruya ancak böyle cevap verilebilir. Bu yüzden okuma esnasında bu ayeti okuduktan sonra “Allahu Rabbu'l-alemin/Alemlerin Rabbi olan Allah...” şeklinde cevap vermek müstahap görülmüştür. (Celaleyn Tefsiri, II, 250.)

6- Toprağın Bereketi:

Birbirinden lezzetli meyveler, insan vücudunun gereksinim duyduğu vitamin ve mineralleri içeren çok faydalı sebzeler, mis gibi kokan renk renk çiçekler, göz alabildiğine uzanan eşsiz güzellikteki ağaçlarla dolu bahçeler

Bütün bunlar Allah'ın insanlara toprak vesilesiyle, bu dünyada sunduğu birbirinden güzel nimetlerdir. Bu renkli, güzel kokulu, besleyici özelliklere sahip olan nimetler kapkara

toprakta filizlenmekte, katı bir tohumun içinden çıkmaktadır. Yalnızca bunu düşünmek bile Allah'ın yaratışındaki kusursuzluğu kavramak için yeterlidir.

Toprakta oluşan bu faaliyetler göz önünde bulundurulduğunda insanın kendi kendisine şu soruyu sormaması imkânsız hale gelmektedir:

“Bir avuç toprakta fabrikalar mı var?”

B- TOPRAĞIN TEMİZLEYİCİ ÖZELLİĞİ:

1- Günlük Hayatta Toprak:

Hayatın çeşitli alanlarında temizleyici bir unsur olarak toprağa başvurulduğunu görmekteyiz.

Örneğin:

a) Kırsal kesimde çocukların altlarına bez ve pudra yerine toprağın kullanıldığını müşahede etmekteyiz. Hatta sonbaharlarda annelerin “**kışık toprak ihtiyaçları**” için tarlalara çıkıp toprak eledikleri görülmektedir. Böylece, toprak üzerinde büyüyüp yetişen çocukların steril bir ortamda pişik ve benzeri durumlardan kurtuldukları gözlemlenmektedir.

b) Evde keklik besleyen meraklılar, kekliklerin haftalık banyosu için temiz toprak serdikleri ve keklikleri söz konusu toprağın içine bırakarak üstlerini başlarını temizlediklerini müşahede etmekteyiz.

2- Dini Literatürde Toprağın Temizleyicilik Durumu:

Hz. Peygamber buyuruyor ki:

“Köpek sizden birinizin kabını yaladığı zaman, onun temizliği, birincisi toprakla olmak şartıyla onu yedi defa yıkamasıdır!” (Buhari, Vudu’: 33; Müslim, Taharet: 97.)

Kuşkusuz, o devirde bugün bizim bazı eşyayı sterilize etmede kullandığımız maddeler yoktu. Dezenfekte ameliyesi için Allah Resulü, o gün daha çok toprağı tavsiye ediyordu... Ayrıca toprak tetralit ve tetrasklin gibi maddeler de ihtiva etmektedir ki; bu maddeler bir kısım mikropları dezenfekte etmekte kullanılan maddelerdir. Demek oluyor ki Allah Resûlü, toprakla yıkamayı tavsiye etmekle, o kabın evvela sterilize edilmesini emretmiş oluyordu. (Gülen, Sonsuz Nur, 1, 125)

Şafii ve Hanbelî bilginler, bu hadis-i şerifi göz önünde bulundurarak necaseti temizlemenin yolu olarak bu içtihadı ileri sürmüşler ve temizlemede su ile birlikte toprağı da şart koşmuşlardır.

3- Toprağın Rahatlatıcı Özeliği:

Suyun gözle görülebilen kirleri ve görülemeyecek kadar küçük olan bakterileri temizleme özelliğinin yanında insanı rahatlatan bir başka özelliği daha vardır. Su, insanın üzerinde biriken, insana yorgunluk ve halsizlik hissi veren statik elektriğin de vücuttan atılmasını sağlar. İnsanın, bedeninde oluşan statik elektriği açık bir şekilde görmesi mümkün değildir. Ancak statik elektriğe; saçımıza sürdüğümüz tarakta, arabadan indiğimizde tuttuğumuz kapı kolunda, televizyon ekranına elimizi sürdüğümüzde rastlarız.

Normalde vücudun tümüne hâkim olan statik elektrik dengesi, sağlıklı bir vücudun koşuludur. Gerek havadaki özellikler, gerekse de günlük hayatımızda bolca kullandığımız plastik hammaddeli giyim ve eşyalar bu dengeyi bozucu niteliktedir. İnsan yıkandığında ise üzerinde biriken bu statik elektrikten kurtulur, bu nedenle de tüm vücudunda hafiflik ve rahatlık hisseder.

Suyun bu işlevini toprak da görür. Nitekim elektrikte “**topraklama**” adı verilen terimin anlamı da statik elektriğin kontrolsüz bir enerji olmasından dolayı, aletlere olumsuz etkide bulunmaması için toprağı boşaltılmasıdır.

Bu nedenle toprak yalnızca kirden değil elektrik yükünden de arındırıcı özelliğe sahiptir. Allah’ın Kuran’da abdest almak için su bulunamadığı takdirde elleri toprağı sürerek teyemmüm yapılmasını emretmesinin bir hikmeti de bu olabilir. (<http://www.ilmimercek.net/?Pg=Detail&Number=3269>)

C- TOPRAĞIN KORUNMASI

1- Atıklar:

Çevreye atılan ve doğal dengeyi bozan zararlı maddelere atık denir. Kâğıt, doğal gübre, yaprak, sofrta artığı, hayvan leşleri gibi organik artık ve atıklar bir hücreli mikroorganizmalar tarafından parçalanır. Bu maddeler çevrede geçici kirliliğe neden olur.

Parçalanma sonucu ayrışan maddeler tekrar tabiata kazandırılmış olur. Cam şişeler, teneke kutular, deterjan, petrol, plastikler, piller, tarım ilacı, poşetler ve benzeri

maddeler çevrede uzun zaman bozulmadan kalabilmektedir. Bu maddeler maalesef kalıcı kirliliğe sebep olur.

2- Doğal Dengenin Bozulması:

Çevrenin tahribi, ya doğal çevrenin yok edilmesi ile ya da çevrenin kirletilmesi ile olur.

Bozulan bir çevrenin eski sağlıklı yapısına dönüştürülmesi pek mümkün olmamaktadır.

Çevredeki doğal alanları tahrip eden zararlı maddeler; besinler, hava ve su vasıtasıyla insanlara ulaşmaktadır. Kirletilmiş ortamlarda mikroplar çoğalarak insanda çeşitli hastalıklara sebep olmaktadır.

Çevrenin doğal dengesinin bozulmasına yol açan sebepleri kısaca şöyle sıralayabiliriz:

Aşırı ve plansız şehirleşme,

Çevre gözetilmeden kurulmuş endüstri tesisleri,

Belediye hizmetlerinin aksaması,

Vatandaşlarda çevre bilincinin yerleşmemiş olması,

Kalitesiz kömür ve petrol ürünlerinin aşırı miktarda ve usulüne uygun olmayan şekilde yakılması sonucu çıkan zehirli baca ve egzoz gazları,

Tarım ilacı, gübre, boya, deterjan, pil, ahşap işçiliğinde kullanılan vernik, cila gibi kimyasal maddelerin çevreye atılması,

Böcek öldürücü, koku örtücü (deodorant), boya püskürtücü (spreyler) gibi basınçlı gaz taşıyan mamullerin kullanılması (<http://www.autocadokulu.com/fanclub/index.php/topic,79.0.html>).

3- Toprağın Şefkati:

Toprağa karşı işlediğimiz her türlü cinayete karşı yine de o:

a) İçinde bulunan sonsuz sayıdaki canlının, ibadet vecdi içinde niyaz ettiği muhteşem bir mâbed özelliğini devam ettirmekte;

b) Sonsuz bir ahlak filozofu edasıyla her türlü ezaya, cefâyâ, soğuğa, sıcağa ve susuzluğa karşı, müthiş bir tevekkülle katlanmakta;

c) Öğretici rolünü sürdürmekte; üzerine en kirli şeyler dahi dökülse, o yine gergefinin olağanüstü sanatından bir gül veya bir karanfil hediye edecektir;

d) Nihayet o, sinesine en nazlı canları alıp yüceleri boylu boyunca sarmaya devam etmektedir.

Evet, onların ruhları yıldızlarda gezerken, mübarek vücutları da kıyamete kadar toprağın bağrında korunmayı idame ettirmektedir.

Tabii ki, hasretle ve yeni bir doğuşa kadar...

Tam bu sırada Veysel'i hatırlamak yerinde olsa gerek:

*Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yorulduğum
Benim sadık yârim kara topraktır*

Şair, dost zannıyla pek çok kişi ya da kişilerle irtibatlandığını ancak bunlar arasında topraktan daha sadık ve özverili kimse bulmadığını vurguluyor. Ardındaki dörtlükte de özellikle vefa duygusuna dikkat çekerek yine de en vefalı sıfatına toprağı layık görüyor. Birlikte okuyalım:

*Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne faydalandım
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır*

Bu noktalara dikkat çektikten sonra topraktan elde ettiğimiz nimetlere şöyle işaret ediyor:

*Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır*

Elbette ki, bütün bunları vermesi mecazi bir söylemdir. Bir bakıma bütün bunların toprak vasıtasıyla istifadeye sunulduğunu dile getirmeye çalışıyor ve daha da öte de insanlığın neslinin toprağı borçlu olduğuna vurgu yapıyor ve diyor ki:

*Âdemden bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve yetirdi*

*Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yârim kara topraktır*

Tam bu noktada da aslında bizlere örnek olacak bir haslete dikkat çekiyor; bir bakıma “kötülüğün” yerine “iyilik” konduğu takdirde; yani bize kötülük yapana iyilikle mukabele ettiğimiz takdirde barış ve sulhun hükümferma olacağına dikkat çekiyor:

*Karnın yardım kazma ile bel ile
Yüzün yırttım tırnak ile el ile
Yine beni karşıladı gül ile
Benim sadık yârim kara topraktır*

*İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkesler gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yârim kara topraktır*

Toprağa yapılan bunca eziyete rağmen onun hep iyilikle karşılık verdiğini belirterek insanlığa nümune-i imtisal olması gerektiğine işaret ediyor.

Toprakla devam ettirilmesi gereken bağ ve irtibat da şöyle vurgulanıyor:

*Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılısam nerde kalırım
Benim sadık yârim kara topraktır
Dileğin varsa iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş haktan
Benim sadık yârim kara topraktır*

Topraktaki berekete de şu ifadelerle işaret ediliyor:

*Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah'a
Hakkin gizli hazinesi kara toprakta
Benim sadık yârim kara topraktır*

Gerçekten de bir avuç toprak, tıpkı bir fabrika gibi nimetler arz etmekte ve bütün güzelliği ile bir hazine olma özelliğini korumaktadır.

Ayrıca, toprağın affedici özelliği vardır. Kusurları örter; müsamaha ile karşılar. Aslında bu özelliği de insanlar tarafından örnek alındığı takdirde sosyal barış bütün güzelliği ile yaşanır. Okuyalım:

Bütün kusurlarımı toprak gizliyor

Merhem çalıp yaralarımı tuzluyor

Kolun açmış yollarımı gözlüyor

Benim sadık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar

Dünyaya bırakır ölmez bir eser

Gün gelir Veysel'in bağrına basar

Benim sadık yârim kara topraktır (<http://www.asikveysel.com/>)

SONUÇ

Sonuç olarak diyebiliriz ki, çok kıymetli bir varlık olan ve hayatımız için “hayatı” ehemmiyet taşıyan toprağımızın kıymetini iyi bilmeli ve onu her türlü tehlikelerden korumak için gerekli tedbirleri almalıyız. Ayrıca; affeden ve kusur örten toprağın hoş görüşü ders alındığı takdirde sosyal barışın önü açılır.

KAYNAKÇA

Buhari, Ebu Abdillah, Muhammed b. İsmail, *el-Camiu's-Sahih*, İstanbul, 1980.

Celaleyn Tefsiri, Kahire, Tarihsiz.

Elmalı'lı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, Tarihsiz.

Gülen, Fethullah, *Sonsuz Nur*, İstanbul, 2008.

Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim*, İstanbul, 1974.

İnce, Faruk, *Toprak Bilgisi*, Şanlıurfa, 2000.

Mercek Dergisi, Sayı: 34, Nisan 2007.

Seyyid Kutup, *Fizilali'l-Kur'an*, İstanbul, 1991.

<http://www.ilmimercek.net/?Pg=Detail&Number=3269> (28.07.2010)

<http://www.autocadokulu.com/fanclub/index.php/topic,79.0.html> (28.07.2010)

<http://www.asikveysel.com/> (28.07.2010)